

**Protestantse
Kerk**

Schouder aan schouder Joden en Christenen in gesprek over het Jood-zijn van Jezus

17 en 18 maart 2026
44ste theologische conferentie

Classicale Werkgroep Kerk en Israël voor Noord-Brabant, Limburg,
Réunion Wallonne en de Antwerpse Contactgroep voor
Joods-Christelijke Betrekkingen

Bezinningscentrum Emmaus
te Helvoirt (NL)

DINSDAG 17 MAART

10.00-10.30	Ontvangst (Jakobuszaal) inschrijven, badges, kamerindeling koffie en thee
10.30-10.40	Opening van de conferentie (H. Hartzaal) door ds. Henrieke ten Thije
10.45-12.00	Joodse geleerden en auteurs denken na over Jezus van Nazaret door em. prof. Rudy Van Moere
12.15-13.00	Middagmaaltijd
13.45-15.00	Een Messias genaamd Menachem door prof. dr. Lieve Teugels en em. prof. Willem Smelik
15.00-15.30	Pauze
15.30-16.45	Mijn zoektocht naar de joodse Jezus door dr. Peter van 't Riet
17.15-17.45	Muziek (Kapel) door Eleonore Breuning (viool) en Wouter van der Meiden (piano)
18.00-18.30	Broodmaaltijd
19.30	Film Interview met David Flusser met ds. Derk Blom Ontmoeting rond een verfrissing

WOENSDAG 18 MAART

8.00-8.30

Ontbijt

9.00-10.15

Het Jood-zijn van Jezus

door rabbijn Lody van de Kamp

10.15-10.45

Pauze

10.45-12.00

**De evangeliën en de brieven van Paulus als bron
voor joodse en christelijke historici**

door em. prof. dr. Peter J. Tomson

12.15-13.00

Middagmaaltijd

13.45-15.00

**Op zoek naar de onderliggende beeldvorming van
het Woord in Johannes' proloog (1:1-18)**

door em. prof. Rudy Van Moere

15.30-15.45

Liturgische afsluiting (Kapel)

o.l.v. ds. Adjo Witte

15.45

Afscheid

Frisdrank, koffie en thee

SPREKERS EN SAMENVATTINGEN

Rudy Van Moere

Joodse geleerden en auteurs denken na over Jezus van Nazaret

Gedurende het grootste deel van twee millennia ligt bij Jezus van Nazaret – zonder dat hij er zelf verantwoordelijk voor was – het middelpunt van een fundamenteel meningsverschil. Joden en christenen hebben hem een rol toegekend die wederzijds onverenigbaar is gebleken. Waar de eersten zijn messiasschap verwierpen, hebben de laatsten dit juist aanvaard. Christenen hebben zich Jezus toegeëigend en hem titels toegeschreven die voor joden onaanvaardbaar waren en door hen noodzakelijkerwijs radicaal moesten worden afgewezen.

Eeuwenlang is de christelijke cultuur doordrenkt geweest van theologieën, beschouwingen, kunstwerken, libretto's en andere uitingen die een beeld van Jezus hebben geconstrueerd waarin zijn joodse identiteit werd verdrongen of zelfs miskend. Deze lezing beoogt een corrigerend perspectief te bieden door uitsluitend gebruik te maken van uitspraken, interpretaties en analyses van joodse geleerden en auteurs. De gepresenteerde inzichten zijn bedoeld om kritische reflecties te stimuleren en bij te dragen aan een heroverweging van gangbare aannames. In een bredere verspreiding van dit perspectief ligt de hoop besloten dat christenen zich genuanceerder en respectvoller zullen uitlaten en opstellen met betrekking tot het joodse afwijzen van Jezus als 'de Christus'.

Rudy Van Moere is Prof. (em.) van de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies te Brussel, emeritus predikant van de Adventkerken in Nederland en België-Luxemburg en voormalig bestuurslid van het Nederlands Bijbelgenootschap (2005-2015). Zie ook [Bijbellezen met Rudy Van Moere](#).

Lieve Teugels en Willem Smelik

Een Messias genaamd Menachem

In rabbijnse teksten wordt uitvoerig gediscussieerd over de naam en de hoedanigheid van de messias. In de Palestijnse Talmoed (Jeroesjalmi) en Midrasj Klaagliederen Rabba wordt een van de voorgestelde namen van de messias, Menachem, geïllustreerd met een verhaal over een Joodse messias die in Betlehem wordt geboren ten tijde van de verwoesting van de tweede tempel. Het verhaal bevat veel details die opvallende gelijkenissen vertonen met christelijke tradities rond de geboorte van Jezus. In deze bijdrage gaan we in op de details van het verhaal, hun exegetische relevantie, de inhoudelijke verschillen tussen de twee bronnen en hun diverse tekstgetuigen, en de betekenis van (het voorkomen van) dit verhaal voor de verhouding tussen Joden en Christenen in de oudheid, en mogelijk vandaag.

Lieve Teugels, Prof. dr. Judaica aan de PThU in Utrecht. Ze is voorzitter van de leerstoelgroep Oude Testament en Jodendom. ([PThU](#)) (zie lieveteugels.nl).

Willem Smelik is emeritus-hoogleraar Hebreeuwse en Aramese letterkunde aan University College London en gasthoogleraar Semitische talen aan de Protestantse Universiteit Utrecht. Hij wil zich nu inzetten voor de vernieuwing van het onderwijs in het Bijbels Hebreeuws en de geschiedenis van het antisemitisme, het laatste in samenwerking met de vakgroepvoorzitter prof. dr. Lieve Teugels. ([PThU](#))

Peter van 't Riet

Mijn zoektocht naar de joodse Jezus

Mijn zoektocht naar de joodse Jezus begon in de jaren zeventig, toen wij in diverse joods-georiënteerde leerhuizen Bijbelverhalen – en speciaal de evangeliën – leerden lezen vanuit joods perspectief. Dat leverde zoveel meer op voor de interpretatie en voor onze kijk op het leven dan we in onze christelijke jeugd gewend waren geweest. Vanaf 1980 nam mijn belangstelling de vorm aan van een systematische studie met regelmatig verschijnende publicaties tot gevolg. Wat begon met *Lukas de Jood* (1984), liep uit op een negental boeken over het joodse karakter van de evangeliën, de Handelingen en de zeven authentieke brieven van Paulus.

In deze lezing onderzoek ik wat mij dat heeft opgeleverd aan inzicht in het jood-zijn van Jezus en de evangelisten. Hoe zijn de verschillende Jezusbeelden in al deze Nieuwtestamentische boeken te verklaren vanuit de joodse context waarin ze zijn ontstaan? Welke rol spelen de evangelisten met betrekking tot onze kennis over en onze kijk op Jezus? Welk gemeenschappelijk beeld van de joodse Jezus is er uit hun geschriften op te maken en wat is hun eigen interpretatie van Jezus? En hoe zit het met Paulus zoals we hem kennen uit zijn echte brieven? Waarom interesseerde hij zich nauwelijks voor het leven van Jezus? Staat hij nog wel in de traditie van de joodse Jezus, zoals we die kennen uit de evangeliën?

Peter van 't Riet (1948) groeide op in een protestants milieu. Hij studeerde wiskunde, natuurkunde en psychologie en promoveerde op een onderwijspsychologisch onderzoek. Hij was laatstelijk werkzaam als lector in het hoger onderwijs. Vanaf 1980 maakt hij in zijn vrije tijd systematisch studie van het joodse karakter van de evangeliën, die hij leest als een bepaalde vorm van midrasj-literatuur. Daarover publiceerde hij diverse boeken. Ook bestudeerde hij de bronnen van Paulus' denken in diens authentieke brieven, waarover hij een viertal boeken schreef. Veel van zijn boeken zijn vertaald in het Engels. Voor lezingen en studiebijeenkomsten komt hij bij groepen van alle gezindten. Meer informatie is te vinden op petervanriet.nl.

Eleonore Breuning (viool) en Wouter van der Meiden (piano)

Muziek

Programma

- Spiegel im Spiegel Arvo Pärt (1935)
- Uit Baal Shem (Three Pictures of Chassidic Life):
Deel 1: Vidui (Contrition) Ernest Bloch (1880-1959)
- Abodah (God's Worship), A Yom Kippur Melody Ernest Bloch (1880-1959)

Arvo Pärt (1935)

De Estse componist **Arvo Pärt** wordt wereldwijd beschouwd als een van de belangrijkste en meest gespeelde componisten van onze tijd. Pärt is vooral beroemd om zijn grote bijdrage aan de **gewijde muziek**, waarin hij een brug slaat tussen eeuwenoude spirituele tradities en een moderne, minimalistische taal.

De muziek van Pärt nodigt de luisteraar uit tot introspectie en biedt een baken van stilte in een hectische wereld.

Ernest Bloch (1880–1959)

Ernest Bloch was een Amerikaanse componist van Zwitserse afkomst. Veel van zijn belangrijkste werken weerspiegelen zijn Joodse erfgoed. In deze composities vloeien emotionele diepgang, modale harmonieën en een bijna bijbelse zeggingskracht samen tot een unieke, herkenbare stijl. Zijn muziek wordt vaak gekenmerkt door een diep menselijk karakter: een voortdurende dialoog tussen melancholie en hoop, traditie en vernieuwing.

Lody van de Kamp

Het Jood-zijn van Jezus

Het is altijd een “risico” om een Jood uit te nodigen om over het Joods-Zijn van Jezus te spreken. En zeker een orthodoxe Jood die voortkomt en nog steeds leeft binnen die traditie waar het concept van de Joodse Jezus als Messias geen onderdeel uitmaakt. Zo een orthodoxe Jood is deze rabbijn.

Ik zou mij zelf dan ook de vraag moeten stellen waarom ik de uitnodiging heb geaccepteerd om mij toch samen met de aanwezigen te buigen over “het Jood-zijn van Jezus”

Velen zijn mij voor geweest. Van Joseph Klausner tot en met David Flusser en Pinchas Lapide. Met name met de laatste mocht ik meerdere keren het gesprek voeren over dit onderwerp.

Vaak is het uitgangspunt dat de synagoge per definitie Jezus afwijst. De waarheid is echter niet zo. De afwijzing betreft wat de Kerk heeft gedaan met het Joods-zijn van Jezus. Daar wil ik het graag met u over hebben.

Lody van de Kamp is rabbijn, schrijver en publicist. Naast het schrijven van historische romans (thema vooral ‘de Jood in de Tweede Wereldoorlog’) publiceerde hij ‘Over Muren heen’, over de kennismaking tussen de Moslim en de Jood in Nederland. Hij publiceert regelmatig in landelijke dag- en weekbladen en is actief binnen de [stichting Said & Lody](#). Hij is één van de oprichters van Yalla!, een stichting die de beeldvorming in onze samenleving wil doorbreken.

Peter Tomson

De evangeliën en de brieven van Paulus als bron voor joodse en christelijke historici

In de school van David Flusser en Shmuel Safrai werden Misjna, Talmoed en Midrasj gelezen als bronnen voor de uitleg van het Nieuwe Testament en vice versa. Flusser deed daarnaast veel aan de Dode-Zee-rollen en de Esseense vorm van Jodendom die daaruit spreekt. Op deze manier werd met name de figuur van Jezus beter te begrijpen.

Voortbouwend op Flusser leest Menahem Kister al deze bronnen met het oog op een adequater beeld van het vroege Jodendom in zijn verschillende vormen inclusief Jezus en Paulus. Kisters leerling Yair Furstenberg bouwt daar weer op voort met zijn kritische analyse van de Misjna en aanverwante teksten, met het oog op de vroege geschiedenis van de rabbijnen en hun traditie.

Op verwante wijze werkt ondergetekende aan een geschiedenis van Joden en christenen in de eerste en tweede eeuw, waarbij bovendien de brieven van Paulus als bron voor de Joodse geschiedenis gebruikt worden.

Peter Tomson is emeritus-hoogleraar Nieuwe Testament, Patristische literatuur en Joodse Studies aan de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies in Brussel en gasthoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven.

Hij publiceerde 'Studies on Jews and Christians in the First and Second Centuries' en is co-editor van de internationale wetenschappelijke serie 'Compendia Rerum Iudaicarum ad Novum Testamentum' de CRINT (theologie.nl).

Rudy Van Moere

Op zoek naar de onderliggende beeldvorming van het Woord in Johannes' proloog (1:1-18)

Deze lezing bestaat uit een leesexperiment, dat de proloog benadert als een verhaal los van traditionele christelijke leerstellingen en dogma's. Het zal van de aanwezigen een ongewone inspanning vergen om louter de tekst aan het woord te laten met behulp van een maximale close-reading.

Om de uitvoering een kans te geven wordt ervan uitgegaan dat Johannes zich in eerste instantie richt tot een joods publiek in het land. Het zou dan gaan om lezers die vertrouwd zijn met de Hebreeuwse Bijbel (BHS) en of de Griekse Bijbel (Septuaginta – LXX). Gemakshalve noemen wij hen Johannes' synagogale lezers aan wie hij zijn hoofdpersoon aanbeveelt.

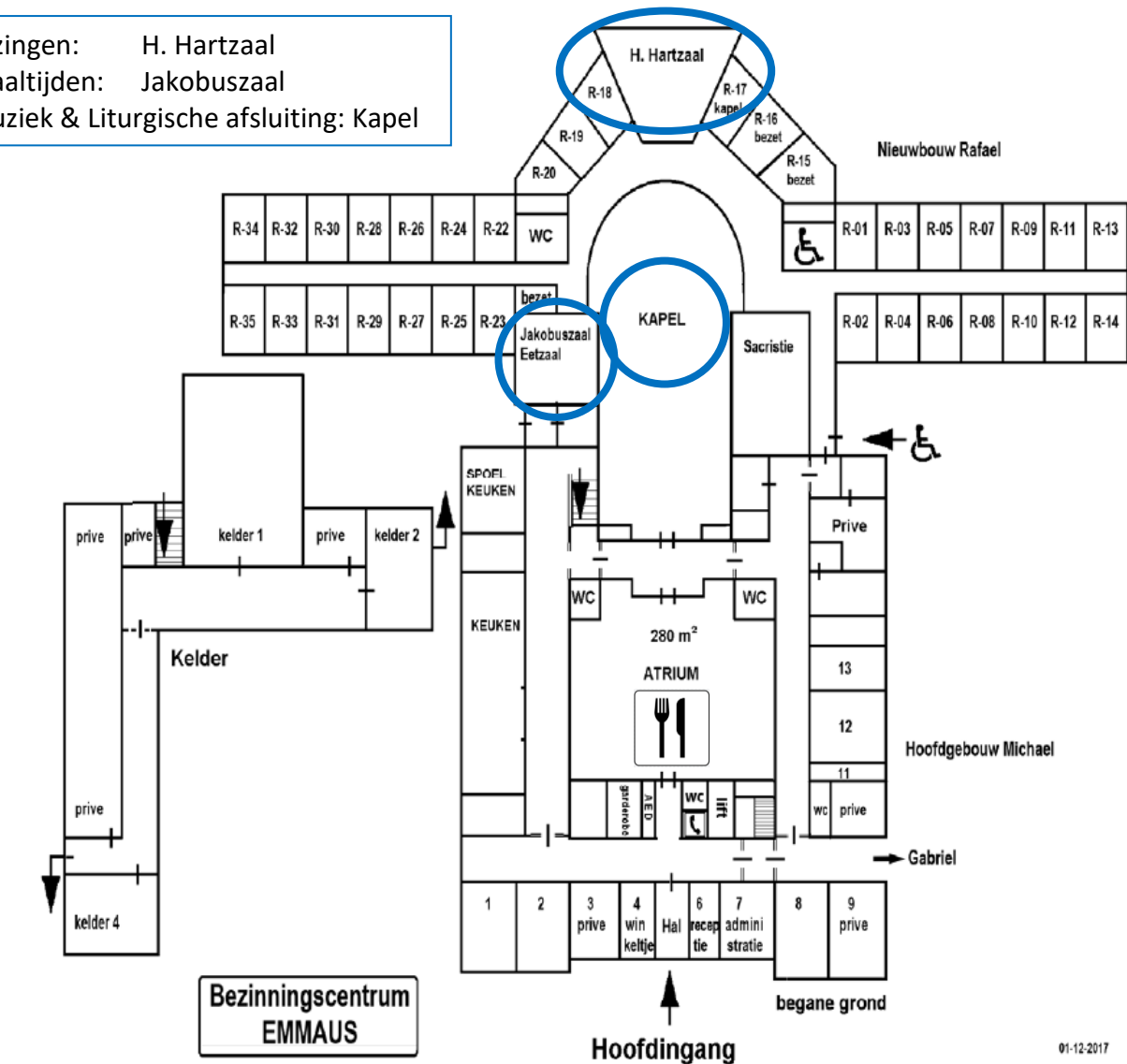
Talige, literaire en intertekstuele analyses pogen de beeldvorming van het Woord in Johannes' proloog inzichtelijk te maken. De resultaten legt ondergetekende ter beoordeling voor aan de deelnemers van deze conferentie. Hij hoopt dat de voorgestelde beeldvorming hout snijdt en kan bijdragen tot de gesprekken tussen joden en christenen.

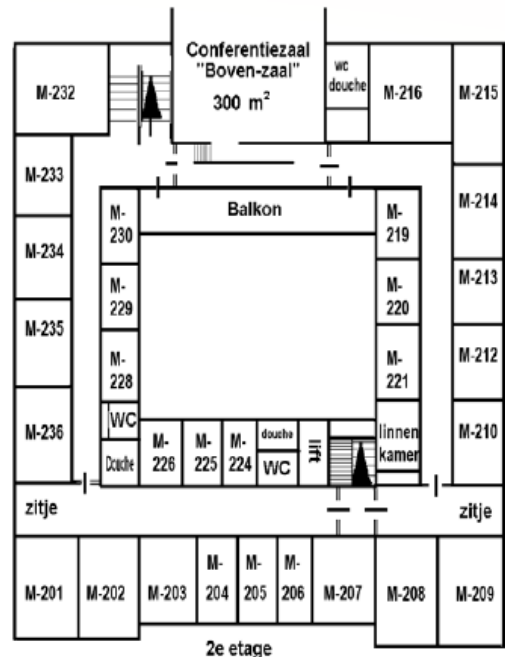
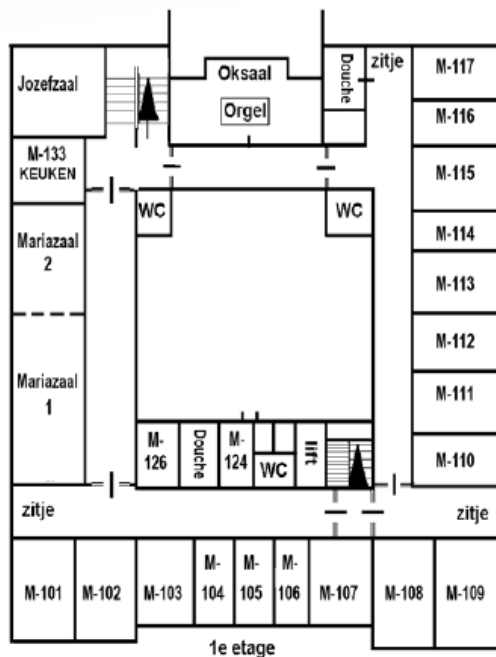
Rudy Van Moere is Prof. (em.) van de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies te Brussel, emeritus predikant van de Adventkerken in Nederland en België-Luxemburg en voormalig bestuurslid van het Nederlands Bijbelgenootschap (2005-2015). Zie ook [Bijbellezen met Rudy Van Moere](#).

PLATTEGROND BEZINNINGSCENTRUM EMMAUS

Lezingen: H. Hartzaal
 Maaltijden: Jakobuszaal
 Muziek & Liturgische afsluiting: Kapel

01-12-2017

COLOFON

Organisatie	Classicale Werkgroep Kerk en Israël van de classis Noord-Brabant, Limburg en de Réunion Wallonne, in samenwerking met de Antwerpse Contactgroep voor Joods-Christelijke Betrekkingen.
Voorzitter	Ds. Derk Blom e-mail: voorzitter@joods-christelijke-dialoog.nl
Secretariaat	Tienke de Vries- van Yperen e-mail: secretariaat-zuid@joods-christelijke-dialoog.nl website: joods-christelijke-dialoog.nl/kerk-en-israel-zuid/
Werkgroepleden	ds. Derk Blom, Danny Rouges, ds. René Silvis, ds. Henrieke ten Thije, Tienke de Vries, ds. Adjo Witte
Layout	Jannes de Vries

- De 45e Theologische Conferentie staat gepland op **dinsdag 2 en woensdag 3 maart 2027**. Reserveert u deze datum in uw agenda?
- De lezingen van de sprekers worden opgenomen op joods-christelijke-dialoog.nl/conferentie-2026-helvoirt. U ontvangt daarvan bericht na uw inschrijving.
- Wilt u op de hoogte te blijven van leerhuizen, lezingen, cursussen, nieuwsartikelen en tekstuitleg volgens het oecumenisch leesrooster van de Joods-Christelijke Dialoog? Abonneer u dan op de maandelijkse nieuwsbrief op joods-christelijke-dialoog.nl.
- Voor de activiteiten in Vlaanderen zijn er de Berichten van de Antwerpse Contactgroep voor Joods-Christelijke Betrekkingen (zie www.acjcb.be)